

Správa Národného parku Malá Fatra
so sídlom vo Varíne

**Iný dokument manažmentu chránených území a druhov - pre biotopy a druhy
európskeho významu vrátane druhov vtákov
v rámci území sústavy Natura 2000 v Národnom parku Malá Fatra
na obdobie 2025 - 2034**

január 2025

Obsah

Úvod	3
1. Projektové územie	4
2. Biotopy a druhy európskeho významu	4
2.1 Hodnotenie stavu druhov vtákov v rámci SKCHVU013 Malá Fatra	4
2.2 Hodnotenie stavu biotopov a druhov v rámci SKUEV0252 Malá Fatra	5
2.3 Hodnotenie stavu predmetných biotopov a druhov v rámci projektového územia PR Veľká Lučivná	7
3. Problémy v projektovom území	8
4. Navrhované riešenia	10
5. Navrhované opatrenia	11
6. Cieľový stav biotopov a druhov	14
7. Informácia o zapojení vlastníkov, správcov alebo nájomcov dotknutých pozemkov	15
8. Ďalšie relevantné informácie	15
9. Spracovávateľ	16
10. Prílohy	17

Úvod

Iné dokumenty manažmentu chránených území a druhov¹ (ďalej len „iné dokumenty manažmentu“), boli určené pre aktivity v rámci opatrenia 2.7.1 Programu Slovensko² (P SK), resp. z iného programu financovaného z fondov Európskej únie (EÚ), ako alternatíva k dokumentácii ochrany prírody a krajiny vypracovanej a schválenej podľa platných právnych predpisov v oblasti ochrany prírody a krajiny³. Iné dokumenty manažmentu sú určené napr. pre prípady, kedy nie je možné alebo nie je účelné vypracovať program starostlivosti, resp. program záchrany pre celé územie, ale v chránenom území je potrebné v určitých lokalitách realizovať opatrenia pre druhy a biotopy európskeho významu na dosiahnutie ich priaznivého stavu a/alebo na zachovanie existujúceho stavu týchto biotopov a druhov európskeho významu. Rovnako sú iné dokumenty manažmentu určené aj pre prípady, ak sa vyžaduje alebo je plánovaná aktualizácia schváleného programu starostlivosti alebo programu záchrany, avšak aj v čase do jej schválenia je potrebné realizovať opatrenia pre druhy a biotopy.

Správa Národného parku Malá Fatra so sídlom vo Varíne (ďalej len „Správa NP Malá Fatra“) vypracovala iný dokument manažmentu z dôvodu zatiaľ neschváleného programu starostlivosti o Národný park (NP), o Chránené vtáčie územie (CHVÚ) Malá Fatra a o územie európskeho významu (ÚEV – SKUEV) Malá Fatra. Predkladaný materiál je spracovaný na obdobie 9 rokov a predpokladá využitie prostriedkov z P SK a iných zdrojov financovania z EÚ fondov a na zabezpečenie udržateľnosti po skončení projektu. Územie, pre ktoré bol vypracovaný **iný dokument manažmentu** (ďalej len „projektové územie“), má **výmeru 66,38 ha** a nachádza sa na pozemkoch, ktoré sú v správe Správy NP Malá Fatra.

Cieľom predkladaného dokumentu je zachovanie, obnova a zlepšenie stavu vybraných biotopov a druhov európskeho významu na časti SKUEV0252 Malá Fatra a SKCHVU013 Malá Fatra, ktoré sa prekrývajú s NP Malá Fatra. Ciele ochrany pre predmety ochrany vyššie uvedených území boli spracované v zmysle smernice Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín v platnom znení⁴ a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/EHS o ochrane voľne žijúceho vtáctva v platnom znení⁵.

V riešenom území sa, okrem cieľových biotopov európskeho významu Ls 5.4 vápnomilné bukové lesy (9150) a Ls 4 lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180) s výskytom tisa obyčajného (*Taxus baccata*) určeného na záchranu, nachádzajú aj biotopy, potencionálne biotopy a druhy európskeho významu, ako aj druhy živočíchov a rastlín, ktorých stav je potrebné zachovať alebo zlepšiť práve prostredníctvom vhodných manažmentových opatrení v lesných porastoch.

¹ [Iné dokumenty manažmentu k Programu Slovensko \(minzp.sk\)](https://minzp.sk)

² <https://mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2022/05/Program-Slovensko-vlastny-material.pdf>

³ menovite dokumentov starostlivosti, ktorými sú v rámci aktivít program starostlivosti a program záchrany o chránené územia a/alebo o chránené druhy rastlín a živočíchov, ako aj zásady starostlivosti o biotopy európskeho významu a biotopy druhov európskeho významu v územiach európskeho významu

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0043>

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0147>

1. Projektové územie

Projektovým územím je **prírodná rezervácia (PR) Veľká Lučivná** (5. stupeň ochrany), ktorá sa nachádza v Žilinskom kraji, v okrese Dolný Kubín. Lokalita je súčasťou NP Malá Fatra a zároveň SKUEV0252 Malá Fatra a SKCHVU013 Malá Fatra. Táto PR sa nachádza na parcele registra „C“ katastra nehnuteľností č. 2793/1 v k. ú. Párnica, ktorá je vedená ako lesný pozemok mimo zastavaného územia, a ktorej správcou je Správa NP Malá Fatra. Projektové aktivity sú naplánované na jednotkách priestorového rozdelenia lesa (JPRL) č. 325_0, 326_0, 327a0, 327b0 v lesnom celku Párnica, na výmere **66,38 ha**. PR Veľká Lučivná bola vyhlásená za chránené územie z dôvodu výskytu prirodzených lesných spoločenstiev – Ls 5.4 vápnomilné bukové lesy (9150) a Ls 4 lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180) s najväčším výskytom tisa obyčajného v Malej Fatre a na Orave. Tis obyčajný je pôvodnou drevinou lesov Krivánskej Malej Fatry.

Lesné porasty PR Veľká Lučivná vo vyšších polohách majú prirodzenú štruktúru, údolné a stredné svahové polohy boli v minulosti vyrúbané a obnovené výsadbou smreka. Buk sa obnovil prirodzeným spôsobom a solitéry tisa sa pravdepodobne zachovali z predchádzajúceho prirodzeného lesa (Janík, 1989). Pôvodne bola PR Veľká Lučivná vyhlásená v roku 1967 ako chránené nálezisko a novelizovaná bola v roku 1982. V súčasnosti PR Veľká Lučivná predstavuje ochranný les v navrhovanej zóne A NP Malá Fatra. Zvyšnú časť uvedenej parcely, ktorá nie je súčasťou PR, tvoria hospodárske lesy v navrhovaných zónach B a C.

Mapové vymedzenie projektového územia v rámci SKUEV0252 Malá Fatra, SKCHVU013 Malá Fatra a NP Malá Fatra je znázornené v prílohe č. 1.

2. Biotopy a druhy európskeho významu

2.1 Hodnotenie stavu druhov vtákov v rámci SKCHVU013 Malá Fatra

SKCHVU013 Malá Fatra bolo vyhlásené pre zabezpečenie priaznivého stavu vybraných druhov vtákov cez posilnenie ich populácií a zlepšenie kvality ich biotopov. Zlepšenie alebo zachovanie stavu lokálnych subpopulácií vtáčích druhov na vybranej lokalite je predpokladom ich posilňovania aj v rámci ostatných častí CHVÚ.

Na projektové územie je viazaná tretina z 26 druhov vtákov, ktoré sú predmetom ochrany SKCHVU013 Malá Fatra. Ide o nasledovných **9 vtáčích druhov**, ktorých výskyt je v projektovom území (alebo v jeho bezprostrednom okolí) potvrdený alebo ho možno predpokladať na základe charakteristík biotopov: tesár čierny (*Dryocopus martius*), d'ubník trojprstý (*Picoides tridactylus*), žlna sivá (*Picus canus*), ďateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), kuvičok vrabčí (*Glaucidium passerinum*), pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*), muchárik bieločrký (*Ficedula albicollis*) a muchárik malý (*Ficedula parva*).

V tabuľke č. 1 uvádzame hodnotenie vyššie uvedených druhov v rámci Slovenska. V tabuľke č. 2 uvádzame hodnotenie stavu predmetných druhov v rámci SKCHVU013 Malá Fatra a v projektovom území.

Stav druhov vtákov vychádza z tejto škály Európskej komisie (EK):

FV- priaznivý stav (/druhu)
U1- nepriaznivý stav (druhu) – nevyhovujúci
U2- nepriaznivý stav (druhu) – zlý

↑ druhy v nepriaznivom stave, z ktorých 30 % do r. 2030 by malo vykázat zlepšený stav alebo pozitívny trend.

= druhy v priaznivom stave, u ktorých by nemalo dôjsť k zhoršeniu trendov a stavu.

Tabuľka č. 1: Hodnotenie stavu druhov vtákov vychádzajúce zo správy o stave ochrany vtáctva na Slovensku v rokoch 2013 – 2018 (Černecký a kol., 2020)

Druh	Vyhodnotenie stavu		Cieľ
	2013	2019	
<i>Dryocopus martius</i>	FV	FV	=
<i>Picoides tridactylus</i>	FV	U1	↑
<i>Picus canus</i>	FV	FV	=
<i>Dendrocopos leucotos</i>	FV	U1	↑
<i>Strix uralensis</i>	FV	FV	=
<i>Glaucidium passerinum</i>	U1	FV	=
<i>Aegolius funereus</i>	FV	FV	=
<i>Ficedula albicollis</i>	FV	FV	=
<i>Ficedula parva</i>	FV	U1	↑

Tabuľka č. 2: Hodnotenie stavu druhov vtákov v rámci SKCHVU013 Malá Fatra a v projektovom území

Druh	Stav druhu v CHVÚ Malá Fatra	Stav druhu v projektovom území	Cieľ ochrany v projektovom území
<i>Dryocopus martius</i>	nepriaznivý	priaznivý	zachovanie
<i>Picoides tridactylus</i>	nepriaznivý	priaznivý	zachovanie
<i>Picus canus</i>	nepriaznivý	nepriaznivý	zlepšenie
<i>Dendrocopos leucotos</i>	nepriaznivý	priaznivý	zachovanie
<i>Strix uralensis</i>	nepriaznivý	nepriaznivý	zlepšenie
<i>Glaucidium passerinum</i>	nepriaznivý	nepriaznivý	zlepšenie
<i>Aegolius funereus</i>	nepriaznivý	nepriaznivý	zlepšenie
<i>Ficedula albicollis</i>	nepriaznivý	priaznivý	zachovanie
<i>Ficedula parva</i>	nepriaznivý	nepriaznivý	zlepšenie

2.2 Hodnotenie stavu biotopov a druhov v rámci SKUEV0252 Malá Fatra

Hoci predkladaný dokument je predovšetkým zameraný na zlepšenie štruktúry a kvality vybraných biotopov európskeho významu: Ls 5.4 vápnomilné bukové lesy (9150) a Ls 4 lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180), ktorých súčasťou je aj hlavný predmet ochrany v území - tis obyčajný, navrhované opatrenia pozitívne ovplyvnia aj ďalšie druhy európskeho významu, ako napr. kyjanôčka zelená (*Buxbaumia viridis*), črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*), bystruška potočná (*Carabus variolosus*), * fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*) a netopier veľkouchý (*Myotis bechsteini*). Pri ochrane vtákov, rovnako ako aj pri ochrane druhov európskeho významu platí, že

ochrana tzv. dáždňíkových druhov prispieva k zlepšeniu podmienok širšieho spektra živočíšnych spoločností.

Okrem vyššie uvedených druhov európskeho významu sa v projektovom území nachádzajú druhy živočíchov: netopier veľký (*Myotis myotis*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), mlok karpatský (*Lissotriton montandoni*), * medveď hnedý (*Ursus arctos*), * vlk dravý (*Canis lupus*) a rys ostrovid (*Lynx lynx*), ktoré ale nie sú cieľovou skupinou navrhovaných opatrení a preto v tabuľke č. 3 nie sú uvedené.

V tabuľke č. 3 uvádzame hodnotenie stavu uvedených **9 biotopov a druhov** (ďalej len „predmetné biotopy a druhy“) v rámci Slovenska a v tabuľke č. 4 v rámci SKUEV0252 Malá Fatra a projektového územia. Pre viaceré z nich nie sú spracované lokálne hodnotenia z dôvodu absencie dostatočnej vzorky výskytových údajov a špecialistov, ktorí by dané dáta systematicky zbierali a analyzovali. Toto konštatovanie platí aj pre projektové územie.

Stav biotopov a druhov vychádza z tejto škály EK:

FV- priaznivý stav (biotopu/druhu)
U1- nepriaznivý stav (biotopu/druhu) – nevyhovujúci
U2- nepriaznivý stav (biotopu/druhu) – zlý
X- neznámy stav (biotopu/druhu)

↑ druhy a biotopy v nepriaznivom stave v príslušnom biogeografickom regióne, z ktorých 30 % do r. 2030 by malo vykázat' zlepšený stav alebo pozitívny trend.

= druhy a biotopy v priaznivom stave, u ktorých by nemalo dôjsť k zhoršeniu trendov a stavu.

Tabuľka č. 3: Stav predmetných biotopov a druhov podľa Správy o stave biotopov a druhov európskeho významu v rokoch 2007 – 2018 v SR (Černecký a kol., 2020) v alpskom biogeografickom regióne (ALP) a panónskom biogeografickom regióne (PAN)

Kód biotopu/druhu	Názov biotopu/druhu	ALP 2013	PAN 2013	ALP 2019	PAN 2019	ALP cieľ	PAN cieľ
4014	bystruška potočná <i>Carabus variolosus</i>	X	X	U1	U2	↑	↑
* 1087	fuzáč alpský <i>Rosalia alpina</i>	FV	FV	U1	U1	↑	↑
1086	plocháč červený <i>Cucujus cinnaberinus</i>	FV	FV	U1	U1	↑	↑
1323	netopier veľkouchý <i>Myotis bechsteini</i>	X	X	U1	U1	↑	↑
1308	uchaňa čierna <i>Barbastella barbastellus</i>	X	X	FV	FV	=	=
1902	črievičník papučkový <i>Cypripedium calceolus</i>	U1	U1	U1	U1	↑	↑
1386	kyjanôčka zelená <i>Buxbaumia viridis</i>	U1		FV		=	
9150	Vápnomilné bukové lesy	FV	FV	FV	U1	=	↑
* 9180	Lipovo-javorové sutinové lesy	U1	U1	FV	FV	=	=

Tabuľka č. 4: Hodnotenie stavu predmetných biotopov a druhov v rámci SKUEV0252 Malá Fatra a v projektovom území podľa údajov z Komplexného informačného a monitorovacieho systému (KIMS) ŠOP SR

Druh/biotop	Stav druhu/biotopu v SKUEV0252 Malá Fatra	Stav druhu/biotopu v projektovom území
<i>Cucujus cinnaberinus</i>	nepriaznivý	neznámy
* <i>Rosalia alpina</i>	neznámy	neznámy
<i>Carabus variolosus</i>	neznámy	neznámy
<i>Myotis bechsteini</i>	nepriaznivý	neznámy
<i>Barbastella barbastellus</i>	neznámy	neznámy
<i>Cypridium calceolus</i>	33,3 % priaznivý, 66,7 % nepriaznivý	neznámy
<i>Buxbaumia viridis</i>	neznámy	neznámy
9150 Vápnomilné bukové lesy	50 % priaznivý, 50 % nepriaznivý	neznámy
* 9180 Lipovo-javorové sutinové lesy	priaznivý	neznámy

Z uvedeného vyplýva, že je v prvom rade potrebné zistiť a systematicky sledovať predmetné druhy a biotopy v projektovom území a na základe týchto údajov realizovať opatrenia. Následne, podľa zisteného stavu, je pri druhoch a biotopoch s preukázaným priaznivým stavom cieľom tento stav zachovať, v prípade zistenia ich nepriaznivého stavu je potrebné prostredníctvom správne nastavených opatrení tento stav zlepšiť.

2.3 Hodnotenie stavu predmetných biotopov a druhov v rámci projektového územia PR Veľká Lučivná

Ako bolo už vyššie uvedené, PR Veľká Lučivná bola vyhlásená na ochranu prirodzených lesných spoločenstiev s najbohatším výskytom tisu obyčajného v Malej Fatre. Celkové zastúpenie drevín zodpovedá prirodzenému zloženiu. Plochu PR pokrývajú lesné fytoocenózy so smrekom, bukom, jedľou, javorom, menej brezou a smrekovcom, v dolných polohách jelšou a lieskou. Hoci predmetom ochrany na lokalite sú biotopy európskeho významu: Ls 5.4 vápnomilné bukové lesy (9150) a Ls 4 lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180), vplyvom lesného hospodárenia v minulosti je ich súčasný stav nevyhovujúci. Porasty sú v mnohých miestach príliš zahustené, čo negatívne vplýva nielen na kvalitu biotopov, ale aj na predmet ochrany v PR – tis obyčajný a iné chránené druhy.

Výsledky orientačného monitoringu poukazujú na zlé ekologické podmienky a ústup tisa obyčajného v lokalite s jeho prirodzeným výskytom.

Tis obyčajný (*Taxus baccata*), ktorý je predmetom ochrany v PR, patrí tak na Slovensku, ako aj vo väčšine európskych štátov k najrýchlejšie miznúcim drevinám Európy a je chráneným druhom podľa vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Jeho spoločenská hodnota je 300 Eur/jedinec.

Je zaujímavé, že tento druh bol na Slovensku chránený už od druhej polovice 20. storočia podľa vyhlášky Povereníctva a školstva a kultúry č. 211/1958 Zb. (Pirchala, 2010).

V oblasti Malej Fatry a kompetenčného územia Správy NP Malá Fatra je tis obyčajný rozšírený veľmi nerovnomerne. V dôsledku intenzívneho lesného hospodárstva v minulosti (používanie holorubov, zmena drevinového zloženia porastov, ťaženie tisa) došlo k zániku

mnohých tisových populácií na stanovištiach zonálnych lesov. Tis obyčajný sa zachoval vo väčšej miere v ťažko prístupných a málo využívaných lesoch (tabuľka č. 5).

Tabuľka č. 5: Evidencia výskytu tisa obyčajného na základe údajov Správy NP Malá Fatra (Kalaš, 2001, Limánek, 2018-2024) a práce Vaška (2010) na nasledujúcich lokalitách:

Lokalita	Počet kusov jedincov
Istebnianska dolina – oblasť Lysice	19 ks
Istebnianska dolina – oblasť Čierneho vrchu	1 ks
Istebnianska dolina – oblasť Močidiel	113 ks
NPR Kozol	15 ks
PR Rochovica	3 ks
NPR Sokolec	6 ks
Čierny vrch	16 ks
Turská dolina	25 ks
Porubská dolina	15 ks
Valientov diel	11 ks
Belská dolina	22 ks
Hoblík	26 ks
NPR Veľká Bránica	39 ks
Havranský vrch	42 ks
Uhliská	50 ks
Drevená dolina	13 ks
Mokrú dolina	70 ks
Žobrák	2 ks
Bukovec	10 ks
Pod Bukovcom	20 ks
Rybná dolina	1 ks
Bystrička	10 ks

3. Problémy v projektovom území

V PR Veľká Lučivná sú hlavnými problémami z hľadiska ochrany prírody:

- pomerne nízka úroveň poznania niektorých druhov a biotopov vrátane ich vzťahov s prostredím a reakcií na prirodzené či antropické činitele;
- hospodárske zásahy človeka v minulosti, ktoré podnietili zmeny druhovej, priestorovej a vekovej štruktúry lesných spoločenstiev, čo vplyva na prítomnosť potrebných mikrohabitatov.

Tabuľka č. 6: Prehľad niektorých možných vplyvov a ohrození, ktoré môžu negatívne ovplyvňovať predmetné biotopy a druhy v projektovom území podľa prílohy č. 2

Kód vplyvu/ohrozenia	Popis vplyvu/ohrozenia	Pôvodný kód
A02	Zmena v spôsoboch obhospodarovania	101
B02	Manažment lesa	
F03.01.01	Škody spôsobené poľovnou zverou	
F03.02.03	Kladenie pascí, otrávených návnad, pytliactvo	
F04	Zber, odstraňovanie rastlín, všeobecne	250
I01	Druhové invázie	
K03	Medzidruhové vzťahy (fauna)	

M01.01	Zmena teploty (napr. vzostup teploty a extrémny)	
M01.02	Suchá a nedostatok zrážok	
M02	Zmeny biotických podmienok	
M02.01	Zmena biotopu	

V riešenom území sa v cieľových biotopoch Ls 5.4 vápnomilné bukové lesy (9150) a Ls 4 lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180) vyskytuje cca **800 kusov jedincov tisa obyčajného** (príloha č. 2), z nich prevažujú stromy o výške 2 - 4 m. Tis obyčajný sa pomerne dobre zmladzuje najmä na obnažených plochách a pokiaľ má vhodné svetelné podmienky a nie je ošľahávaný bočnými vetvami buka, javora, jarabiny a iných drevín, má aj dobrý výškový prírastok. Jeho súčasný zdravotný stav a habitus je výsledkom činnosti zveri a človeka, ktorý v minulosti spôsobil mechanické poškodenie tisu obyčajného tým, že použil holorubný spôsob obnovy pôvodne zmiešaného lesa (buk, jedľa, smrek, javory, a pod.). Pri ťažbe starých jedincov boli mnohé kmene poškodené a vrcholové časti tisa odlomené, v dôsledku čoho sa dnes vyskytuje mnoho jedincov, ktoré majú vo výške 1 - 2 m nad zemou trs rozvetvujúcich sa vetví zo starého kmeňa. Len ojedinele sa vyskytujú rovné 4 - 5 m vysoké kmene. Proti lúpaniu kôry jeleňou zverou použila Správa Chránenej krajinskej oblasti Malá Fatra na začiatku 80. rokov mechanickú ochranu – okolo kmeňov sa uviazali suché konáre (Vološčuk, 1989). Nepriaznivý vplyv na početnosť a kvalitu prirodzeného zmladenia má silný konkurenčný tlak buka a najmä vysoká početnosť raticovej zveri, ktorá doslova likviduje mladé semenáčky. V chránenom území bola urobená posledná inventúra tisa v r. 1974. Okrem manažmentových opatrení v 80. rokoch sa žiadne ďalšie opatrenia pre záchranu tisa obyčajného v Malej Fatre, resp. na lokalite Veľká Lučivná, nerealizovali. Nakoľko ide o lokalitu s najpočetnejším výskytom tisa obyčajného v Malej Fatre, ako aj výskytom niektorých vzácnych a ohrozených druhov rastlín a živočíchov, má predmetné územie nesmierny vedecko-výskumný, ale aj ochranný význam.

Medzi najvýznamnejšie faktory ovplyvňujúce populáciu tisa obyčajného v predmetnej lokalite patrí:

- stromová kompetícia v lesných porastoch - zhoršenie kvality koruny, zníženie kvitnutia a plodivosti tisov v dôsledku zvýšeného zápoja a hustoty lesných porastov;
- lesná zver, ktorá poškodzuje jedince tisa ohryzom a lúpaním kôry, požieraním semenáčikov a odhryzom asimilačných orgánov mladších jedincov, čo následne vedie k ich postupnému odumieraniu, v dôsledku čoho sa znižuje zastúpenie tisa a zhoršuje zdravotný stav živých jedincov;
- pasívny prístup ochrany tisa len formou druhovej a územnej ochrany.

Tabuľka. č. 7: Prehľad niektorých možných vplyvov a ohrození, ktoré môžu negatívne vplyvať na tis obyčajný podľa prílohy č. 2

Kód vplyvu/ohrozenia	Popis vplyvu/ohrozenia	Pôvodný kód
B02.01.02	Výsadba po rube – nepôvodné druhy	
B02	Manažment lesa	
F03.01.01	Škody spôsobené poľovnou zverou	
F04	Zber, odstraňovanie rastlín, všeobecne	250
K04	Medzidruhové vzťahy (flóra)	970

V prípade invázií nepôvodných druhov rastlín a živočíchov momentálne nedisponujeme aktuálnou informáciou o ich výskyte v projektovom území. Požadovanú informáciu získame až počas aktivity monitorovania biotopov a druhov.

4. Navrhované riešenia

Prioritou a očakávaným výsledkom praktických manažmentových opatrení je **zlepšenie štruktúry a biodiverzity v cieľových biotopoch** Ls 5.4 vápnomilné bukové lesy (9150) a Ls 4 lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180), so zameraním na zlepšenie rastových a ekologických podmienok, zdravotného stavu a statickej stability tisa obyčajného pre zachovanie genofondu tejto vzácnej dreviny aj do budúcnosti, ale aj skvalitnenie ekologických podmienok biotopov pre ostatné predmetné druhy fauny a flóry.

Cieľom manažmentových opatrení je predovšetkým zachovanie tisa obyčajného v tých ekosystémoch, v ktorých je jeho výskyt prirodzený. Pre zachovanie a zlepšenie jeho stavu je preto potrebné zosúladiť záujmy lesníkov a ochranárov, posúdiť vplyv jednotlivých hospodárskych spôsobov, a navrhnúť ich najpriateľnejšiu variantu. Pírchala (2010) zhodnotil výhody a nevýhody jednotlivých spôsobov hospodárenia v lese s ohľadom na tis obyčajný a za najvhodnejší spôsob vzhľadom na typ lesa uvádza účelový spôsob z dôvodu, že nie je vhodné paušálne ponechávať ochranné lesy bez hospodárskeho zásahu. S prihliadnutím na stav porastov **by sa účelovým výberom mala regulovať drevinová skladba, priestorová a veková štruktúra, podporovať prirodzené zmladenie** tak, aby sa zabezpečila ekologická stabilita a nepretržitá obnova porastu. V extrémnych podmienkach je vhodné ponechávať vyťažujúcu hmotu pri pni. Reguláciou svetelných pomerov prostredníctvom účelového výberu je možné napomôcť vitálnejšiemu rastu, ako aj prirodzenej obnove tisa obyčajného.

Keďže ide o územie s 5. stupňom ochrany, pre realizáciu navrhovaných opatrení podala Správa NP Malá Fatra žiadosť o určenie činností, ktoré možno v území v súvislosti so zabezpečením starostlivosti o osobitne chránené časti prírody vykonávať. Okresný úrad v Žiline vydal stanovisko pod č. OU-ZA-OSZP1-2024/078805-004 zo dňa 25.11.2024 a č. OU-ZA-OSZP1-2025/018272 zo dňa 27.01.2025 s nasledujúcimi určenými činnosťami: výrub drevín v okolí jedincov tisa, realizácia dočasných oplôtkov na ochranu vybraných jedincov tisa obyčajného pred ohryzom a monitoring a výskum vplyvu manažmentu na zlepšenie stavu druhu, ktorý zahŕňa aj invazívne metódy, ako napr. dendrochronologické analýzy vybraných jedincov, mechanická ochrana tisa a okružkovanie stromov. Opatrenia budú realizovať interní zamestnanci Správy NP Malá Fatra spolu s externými odborníkmi (napr. Technická univerzita vo Zvolene, Národné lesnícke centrum). Výrub a oplôtky budú realizované subdodávateľsky. Na príslušný lesný úrad bola zaslaná žiadosť o zmenu programu starostlivosti o lesy vo vybraných JPRL na lesnom celku Párnica. Okresný úrad v Žiline zaslal k zmene programu starostlivosti o lesy kladné vyjadrenie (OU-ZA-OSZP1-2024/079480-003 zo dňa 26.11.2024).

Pre predmetné biotopy a druhy je potrebné zistiť stav a priebežne realizovať opatrenia, ktoré boli navrhnuté na roky 2025 – 2034 na pozemkoch v správe NP Malá Fatra.

5. Navrhované opatrenia

Navrhované opatrenia v projektovom území na zlepšenie štruktúry a biodiverzity v cieľových biotopoch Ls 5.4 vápnomilné bukové lesy (9150) a Ls 4 lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180) sú:

1) Mapovanie a výskum

V prvom kroku je potrebné **spracovanie a analýza výskytových dát** a ďalších potrebných údajov z rezervačných kníh či archívnych záznamov. Nevyhnutnosťou je uskutočnenie **revízie PR Veľká Lučivná** z dôvodu **zistenia východiskového stavu** predmetných biotopov a druhov uvedených v tabuľkách č. 2 a 4, ako aj revízia tisa obyčajného v PR Veľká Lučivná.

Vo výskumnej časti sa v rámci spolupráce s Technickou univerzitou vo Zvolene zrealizuje **zameranie všetkých jedincov tisa obyčajného**. Na lokalite sa založia kruhové pokusné plochy (500 m²) s dospelým jedincom tisa obyčajného v strede s priemerom nad 15 cm vo výške 130 cm s označením „centrálny tis“. Z takýchto plôch sa získajú údaje o hustote okolitého porastu, dimenzionálnych rozdeleniach početností stromov, porastovej kruhovej základni a počte okolitých stromov. Pokusné plochy budú v rámci porastu zakladané v smere po vrstevniciach, umiestnené prevažne vo vnútri lesných porastov a pokrývať široké spektrum nadmorských výšok, expozícií a sklonov svahov. Na každej ploche sa stanovia súradnice všetkých živých stromov s hrúbkou $d_{1,3} > 8$ cm a zaznamenajú sa aj stojace mŕtve kmene a pne. Zistia sa nasledujúce charakteristiky: druh dreviny, hrúbka $d_{1,3}$, výška (H), výška nasadenia koruny (HNK) a v prípade dreviny tis aj pohlavie, poškodenie a parametre korún. Pri mŕtvom dreve sa zaeviduje priemer, výška, druh dreviny a stupeň rozkladu. Z centrálnej dreviny tis a štyroch najbližších susedov bude na každej ploche odobratý jeden vývrt vo výške 1,3 m nad zemou.

Pokusné plochy budú zároveň slúžiť na sledovanie dynamiky vývoja populácií a ich zdravotného stavu, ako aj vplyvu a efektivity zrealizovaných opatrení (hlavne vplyv presvetlenia a ochrana pred zverou).

V spolupráci s Technickou univerzitou vo Zvolene je tiež plánovaný letecký monitoring, resp. **letecké nasnímkovanie PR dronom**, táto služba bude zabezpečená externe.

Súčasťou monitoringu bude aj mapovanie invázných nepôvodných druhov za účelom včasného zistenia šírenia invázných druhov, a tým aj následné skoré odstránenie na zabránenie ďalšieho rozširovania.

V rámci udržateľnosti projektu sa zabezpečí opakované mapovanie a sledovanie stavu. Správa NP Malá Fatra uskutoční zadávanie prác v rozsahu projektu, kontrolu vykonávania prác, kontrolu po ukončení a následné mapovanie vplyvov zrealizovaných aktivít na cieľové biotopy a druhy i kontrolu stavu biotopov. Aktivity, vrátane zberu dát, budú zabezpečovať hlavne interní zamestnanci s možnosťou zapojenia externých odborníkov.

2) Manažmentové opatrenia

a) **Opatrenia na podporu zastúpenia charakteristických druhov biotopov európskeho významu** Ls 5.4 vápnomilné bukové lesy (9150) a Ls 4 lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180) a na druh tis obyčajný:

- i) v rámci opatrení bude selekcia stromov a intenzita zásahu zameraná na zastúpenie charakteristických drevín, a zároveň aj podporu charakteristických druhov bylinného podrastu (napr. *Lunaria rediviva*, *Mercurialis perennis*, *Cortusa matthioli*, *Cerax alba*,

- a ďalšie). V odôvodnených prípadoch bude aplikované aj krúžkovanie a vyvetvovanie s cieľom uvoľnenia a podpory cieľových alebo vzácnych stromov spĺňajúcich kritériá pôvodnosti na danom stanovišti. Pri opatreniach budú ponechávané pionierske dreviny, ako je, napr. jarabina;
- ii) účelový výber a podpora porastovej vitality s cieľom uvoľnenia potláčaných jedincov tisa - vykonanie presvetlenia v okolí jedincov tisu v jeseni, resp. na jar pred rašením stromov, čím sa zvýši reprodukčná aktivita, produkcia plodov, ujímanie a odrastanie tisov;
- b) **Mechanická ochrana** - v prípade zvýšeného ohrozenia semenáčikov zverou bude využitá (nechemická) ochrana pred zverou aplikáciou ochrany založenej na báze prírodných a/alebo prirodzene (biologicky) rozložiteľných materiálov (napr. ovčia vlna, alebo iné vhodné alternatívy), prípadne individuálnou ochranou (klietky, ochranné valce).
- c) **Oplôtky** – veľkosť bude prispôbena terénnym podmienkam – cca 10 x 14 m, príp. 5 x 6 m, s výškou pletiva 2,5 m. Keďže pôda v projektovom území je pomerne plytká, rohy oplôtkov budú tvoriť stromy, ktoré budú slúžiť pre pevné ukotvenie pletiva. Každé 2 - 2,5 m bude nasledovať hliníková podpera. Oplôtky tak budú ľahké, demontovateľné a zaberajúce málo miesta. Po skončení účelu oplôtkov a odrastení semenáčikov (10 - 15 rokov) sa pletivo aj s podperami jednoducho odstráni internými zamestnancami. Takouto ochranou podporíme nielen tis obyčajný, ale cez maloplošnú ochranu aj celý biotop a prirodzené zmladenie na ploche oplôtku; budovaním oplôtkov sa zvýši nielen kvalita biotopov (zlepšenie odrastania stanovištne vhodnými drevinami – napr. tis obyčajný a jarabina), ale aj veková a výšková diferenciácia porastu, Počas obdobia udržateľnosti projektu Správa NP Malá Fatra vo svojej réžii zabezpečí údržbu oplôtkov a po skončení ich opodstatnenosti aj asanáciu a ekologickú likvidáciu;
- d) **Okrúžkovanie stromov** z dôvodu vytvorenia vhodných podmienok pre dutinové hniezdiče – v prípade výskytu stromov potenciálne vhodných pre dutinové hniezdiče, budú tieto jedince okružkované a ponechávané na stojato. Pri postupnom rozpade budú slúžiť ako vhodný biotop pre druhy uvedené v tabuľkách č. 2 a 4;
- e) **Ponechávanie mŕtveho dreva** - vo všetkých JPRL bude (po realizácii zásahov na zlepšenie stavu biotopov uvedených v bode a) ponechaná drevná hmota v plnom rozsahu na lokalite. Odumreté drevo bude určené na prirodzený rozklad. Odstránením nežiaducich stromov sa vytvoria porastové medzery na prienik svetla, podporu prirodzeného zmladenia a bylinného krytu, ako aj biotopov pre druhy viazané na mŕtve drevo;
- f) **Zisťovanie výskytu invázných nepôvodných druhov a, v prípade potvrdenia výskytu, ich odstraňovanie** v súlade s vyhláškou Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 485/2023 Z. z., ktorou sa mení vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 450/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú podmienky a spôsoby odstraňovania invázných nepôvodných druhov. Navrhované opatrenia budú realizované počas rokov 2025 a 2026 mimo hniezdnej sezóny;
- g) **Podpora udržiavania normovaných kmeňových stavov jelenej zveri**. Poľovníckemu združeniu zabezpečujúcemu výkon poľovníctva v lokalite navrhnúť zvýšenie odlovu jedincov jelenej zveri, čím sa zvýši aj jej ostražitosť a zníži frekvencia výskytu. Zvýšený odlov bude výlučne mimo PR.

Navrhované opatrenia (č. 1 a 2) prispejú k plneniu záväzkov vyplývajúcich z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1991 z 24. júna 2024 o obnove prírody a o zmene nariadenia (EÚ) 2022/869.

3) Zvyšovanie odborných poznatkov

Hlavným cieľom tohto opatrenia je zlepšiť odborné poznatky, zručnosti a kapacity nielen interných zamestnancov, ale aj širšej odbornej verejnosti, a to prostredníctvom **vzdelávacích podujatí, výmeny skúseností a nadväzovania spolupráce** s inými odborníkmi z oblasti ochrany prírody a manažmentu cieľových biotopov a druhov.

Za účelom získania poznatkov o efektívnych prístupoch, monitorovacích technikách a ochranných stratégiách úspešne aplikovaných nielen na Slovensku, ale aj v iných krajinách pri riešení výziev spojených s ochranou tisu obyčajného, je jedným z cieľov tohto opatrenia prostredníctvom **študijnej cesty** nadviazať spoluprácu s odborníkmi v danej problematike a vymeniť si skúsenosti na podporu efektívnej ochrany a zlepšenia stavu vybraných biotopov. Súčasťou aktivity budú aj terénne prehliadky a odborné diskusie, ktoré umožnia hlbšie pochopiť úspešné prístupy a praktiky využívané v iných lokalitách. Táto spolupráca zároveň podporí rozvoj nových partnerstiev a spoločného úsilia o ochranu biodiverzity v stredoeurópskom regióne. Výmena informácií a skúseností poskytne riešiteľom projektu pevný odborný základ, ktorý bude možné aplikovať pri ďalších opatreniach.

Na podporu informovanosti o význame PR Veľká Lučivná a realizovaných opatreniach sa plánuje organizácia **odborného seminára** určeného pre širokú verejnosť, zástupcov správ NP, urbáriaty, študentov, univerzity, lesnícke organizácie a ďalších. Súčasťou seminára bude nielen prezentácia vykonaných opatrení, ale aj terénna exkurzia, ktorá účastníkom umožní priamo na mieste vidieť stav biotopu pred a po uskutočnení manažmentových zásahov.

Na zabezpečenie kvalitnej realizácie naplánovaných aktivít je nevyhnutné, aby sa interní zamestnanci priebežne vzdelávali. Opatrenie preto zahŕňa možné školenia zamerané na špecifické zručnosti, ako je: obsluha dronu, analýza dát, IT nástroje a prístup k odborným publikáciám. Takéto vzdelávacie aktivity prispejú k zvýšeniu odbornosti tímu a efektívnejšiemu dosahovaniu projektových cieľov.

4) Environmentálna výchova a propagácia

Aktivity projektu, cieľové druhy a biotopy, vykonané opatrenia a ich výsledky budú odprezentované miestnym obyvateľom, návštevníkom a širokej verejnosti vhodným a atraktívnym spôsobom – hlavne **tlačoviny a propagačné materiály**. Pre účely environmentálnej výchovy sa pripraví **inovatívny vzdelávací program**, ktorý predstaví biotopy a druhy ochrany v PR Veľká Lučivná. Pre zatriktívnenie programu sa použijú digitálne platformy (Canva, Kahoot), ktoré sa uplatnia pri prednáškach na školách, v infocentrách a pri akciách zameraných na rôzne cieľové skupiny.

Pre účely propagácie významnosti územia bude vyčistený exitujúci chodník v lokalite PR Veľká Lučivná, na ktorom budú realizované odborné exkurzie v sprievode pracovníka zo Správy NP Malá Fatra (vyčistenie chodníka možno realizovať na základe určenia činností od OÚ ZA pod č. OU-ZA-OSZP1-2024/078805-004 zo dňa 25.11.2024). Informácie o priebehu projektu, ako aj jeho výsledkoch, budú zverejňované a aktualizované na webovom sídle Správy NP Malá Fatra (<https://www.npmalafatra.sk>) a jej sociálnych sieťach (<https://www.facebook.com/npmalafatra>).

6. Cieľový stav biotopov a druhov

Aj napriek skutočnosti, že sa v minulosti v daných porastoch uskutočnil holorubný spôsob obhospodarovania, lokalita bola vyhlásená za PR. Navrhnuté opatrenia predstavujú len mierny zásah, ktorý je nutný na zlepšenie stavu biotopov európskeho významu so zameraním na predmet ochrany tejto PR – tisa obyčajný. Zásahmi nedôjde k zníženiu funkcie ochranných lesov. Účelový výber v okolí tisa obyčajného bude realizovaný s dôrazom na jeho ekologické nároky.

Navrhované manažmentové opatrenia na celej ploche 66,38 ha zlepšia nielen štruktúru biotopov Ls 5.4 vápnomilné bukové lesy (9150) a Ls 4 lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180) s prirodzeným výskytom tisa obyčajného, ale prispejú taktiež k vytvoreniu vhodných topických a trofických podmienok ďalších chránených druhov, čo by následne malo viesť k zlepšeniu stavu daných druhov či zvýšeniu ich početnosti v území. Jedným z týchto druhov je aj druh európskeho významu črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*), ktorý má v lokalite evidovanú trvalú monitorovaciu plochu a medzi optimálnymi podmienkami jeho výskytu patria presvetlené plochy.

Keďže po realizácii opatrení sa drewná hmota ponechá v plnom rozsahu na lokalite, zlepšenie podmienok biotopov predpokladáme aj u ďalších druhov európskeho významu, ako napr. bystruška potočná (*Carabus variolosus*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*) a * fuzáč alpský (*Rosalia alpina*).

Odumierajúce a odumreté stromy zlepšia štruktúru hniezdneho a potravného biotopu ako aj úkrytové možnosti pre dutinové hniezdiče: tesár čierny (*Dryocopus martius*), d'ubník trojprstý (*Picoides tridactylus*), žlna sivá (*Picus canus*), d'ateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), kvičok vrabčí (*Glaucidium passerinum*), pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*), muchárik bieločrky (*Ficedula albicollis*) a muchárik malý (*Ficedula parva*), ale aj ďalšie druhy ako netopier veľkouchý (*Myotis bechsteini*) a uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*).

Rozkladajúca sa drewná hmota posluži ako vhodné prostredie pre kyjanôčku zelenú (*Buxbaumia viridis*).

Očakávaným prínosom projektu bude nielen zmapovanie vybraných druhov a biotopov európskeho významu, ale predovšetkým zlepšenie podmienok pre rast a reprodukciu druhov uvedených v tabuľkách č. 2 a 4, ako aj tisa obyčajného.

Navrhované aktivity budú realizované zamestnancami Správy NP Malá Fatra v spolupráci s externými odborníkmi. Po ukončení projektu bude Správa NP Malá Fatra zabezpečovať udržiavanie priaznivého stavu uvedených druhov a biotopov.

Manažmentové opatrenia zamerané na zlepšenie stavu biotopov a biotopov druhov budú realizované prostredníctvom dodávateľa.

7. Informácia o zapojení vlastníkov, správcov alebo nájomcov dotknutých pozemkov

Navrhované manažmentové opatrenia budú realizované počas rokov 2025 – 2026 na pozemkoch v správe Správy NP Malá Fatra. Následne bude prebiehať výskum vplyvu týchto aktivít na populáciu tisa obyčajného v PR Veľká Lučivná. O aktivitách a opatreniach realizovaných v rámci predkladaného projektu budú pracovníci Správy NP Malá Fatra pred uskutočnením aktivít informovať neštátnych vlastníkov a ostatné subjekty na webovom sídle Správy NP Malá Fatra. O príprave tohto dokumentu a jednotlivých plánovaných opatreniach bola informovaná Rada Národného parku Malá Fatra na svojom zasadnutí dňa 9.12.2024.

8. Ďalšie relevantné informácie

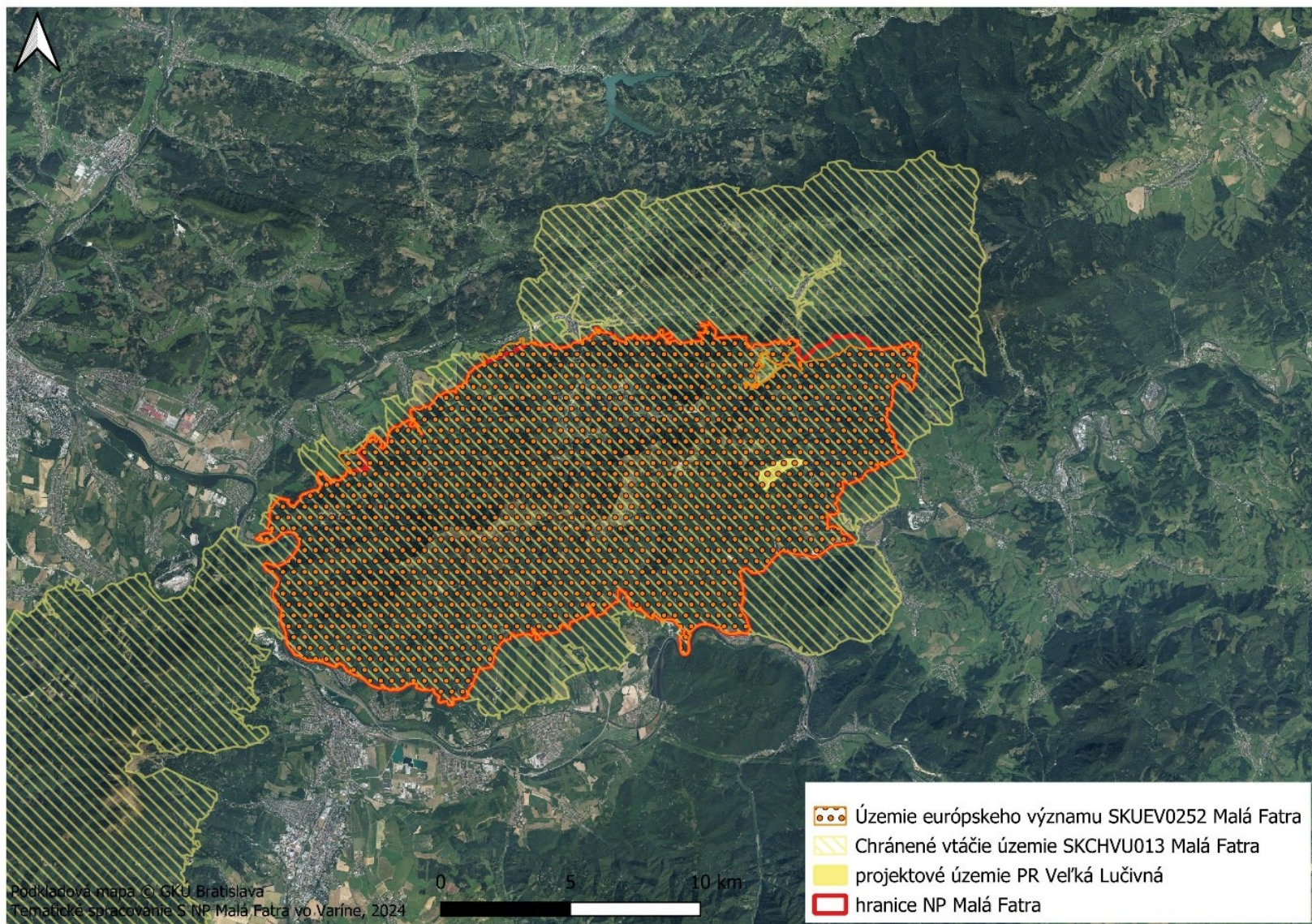
- Černecký, J., Lešo, P., Ridzoň, J., Krištín, A., Karaska, D., Darolová, A., Fulín, M., Chavko, J., Bohuš, M., Krajniak, D., Ďuricová, V., Lešová, A., Čuláková, J., Saxa, A., Durkošová, J., Andráš, P. 2020: Stav ochrany vtáctva na Slovensku v rokoch 2013 – 2018. Banská Bystrica: ŠOP SR, 105 strán. ISBN: 978–80–8184–084–5.
- Černecký, J., Čuláková, J., Ďuricová, V., Saxa, A., Andráš, P., Ulrych, L., Šuvada, R., Galvánková, J., Lešová, A., Havranová, I. 2020: Správa o stave biotopov a druhov európskeho významu za obdobie rokov 2013 – 2018 v Slovenskej republike. Banská Bystrica: ŠOP SR, 109 pp, ISBN 978- 80-8184-076-0.
- Flajs, T., 2017-2021: Záznamy výskytových dát z www.intranet.biomonitoring.sk
- Janík, M. 1989: Faunistické poznámky k výskytu niektorých druhov stavovcov v chránenom nálezisku Veľká Lučivná v Národnom parku Malá Fatra. In Inventarizačný ochranný výskum chráneného náleziska Veľká Lučivná, Demianová a kol., 1989.
- Kalaš, M. 2001: Správa o zmapovaní tisu obyčajného (*Taxus baccata*) v oblasti Istebnianskej doliny. 14 s.
- Limánek, J. 2018-2024: Záznamy výskytových dát z www.intranet.biomonitoring.sk
- Pirchala, M. 2010: Výskyt a ekologické podmienky tisa obyčajného (*Taxus baccata* L.) v spoločenstvách bučín vo Veľkej Fatre. Dizertačná práca, 138 s.
- Vaško, E. 2010. Fytcenologicko-ekologická charakteristika výskytu tisa obyčajného (*Taxus baccata* L.) na Slovensku. Dizertačná práca, 146 s.
- Vološčuk, I. 1989: Pôdne pomery a lesné typy. In Inventarizačný ochranný výskum chráneného náleziska Veľká Lučivná, Demianová a kol., 1989.
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 451/2023 z 18. októbra 2023, ktorým sa ustanovuje národný zoznam území európskeho významu <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2023/451/>
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2021/170/>
- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/543/20250101.html>
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 450/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú podmienky a spôsoby odstraňovania invázných nepôvodných druhov <https://novy.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/450/20240101>
- <https://invaznedruhy.soprs.sk>

9. Spracovávateľ

Iný dokument manažmentu bol vypracovaný odbornými zamestnancami Správy Národného parku Malá Fatra so sídlom vo Varíne, Hrnčiarska ul. 197, 013 03 Varín.

10. Prílohy

Príloha č. 1: Mapa projektového územia v rámci NP Malá Fatra, SKUEV0252 Malá Fatra a SKCHVU013 Malá Fatra

Príloha č. 2: Výskyt tisa obyčajného (*Taxus baccata*) v projektovom území PR Veľká Lučivná (Flajs, 2017-2021) s vyznačením JPRL dielcov v rámci územia SKUEV0252 Malá Fatra, SKCHVU013 Malá Fatra a NP Malá Fatra

